

економіку та екологію районів України, сприяє відродженню, збереженню та розвитку місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини.

Список літератури

1. Ефременко Н. Сельский туризм и агробизнес – понятия совместимые // Туризм: практика, проблемы, перспективы. – 2007. – № 2. – С.62–64.
2. Основи управління та організації відпочинку в агрооселях : інформаційні м-ли до семінару з дорадництва для власників агроосель. Серія 3. Сільський зелений туризм / [Кальна-Дубінюк Т. П., Локутова О. А., Рибак Л. Х. та ін.] ; за ред. В. П. Васильєва. – [2-ге вид.]. – Ніжин : Лисенко М. М., 2015. – 88 с.
3. Лученок Є. Екоагротуризм у системі багатофункціонального регулювання сільського господарства Всесвітньою торговою організацією / Є. Лученок // Журнал Європейської економіки. – 2007. – № 6а. – С. 237.
4. Мальська М. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М. Мальська, В. Худо, В. Цибух. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 272 с.
5. Рибак Л. Х. Сільський туризм як вид підсобної діяльності / Л. Х. Рибак // Науковий вісник НУБіП України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2011. – Вип. 163, ч.1.

Освещена роль туризма в решении социально-экономических проблем села. Это одно из направлений структурной перестройки сельской экономики, являющееся фактором социально-экономического развития села. Рассмотрены приоритетные направления развития туризма в сельской местности.

Безработица, занятость населения, туристическая сфера деятельности, сельский зеленый туризм, агротуризм, сельское население.

The article highlights the role of tourism in addressing the socio-economic problems of the village. This is one of the areas of restructuring the rural economy, which is a factor of social and economic development of rural areas. Considered priority areas for tourism development in rural areas.

Unemployment, employment, tourist area of rural green tourism, agrotourism, rural population.

УДК 006:338.48:711.437(1-22)

ОСОБЛИВОСТІ СЕРТИФІКАЦІЇ ПОСЛУГ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

В. В. Самсонова, кандидат економічних наук

Проаналізовано міжнародний досвід та сучасний стан здійснення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму, визначено її особливості. Запропоновано перспективні шляхи поліпшення процедури

© В. В. Самсонова, 2015

здійснення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму в Україні.

Сертифікація, туризм, сільський зелений туризм, особисті селянські господарства, послуги харчування й тимчасового розміщення.

Нині в Україні сформовано розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі із широкою можливістю використання природного, матеріального та культурного потенціалу регіону, з одного боку, і певний різновид підсобної господарської діяльності сільських мешканців у межах та з використанням будівель, ресурсів свого господарства, а також надання туристам, послуг харчування, забезпечення місць для проживання тощо, з іншого. У світовій практиці розуміння цього виду туризму зводиться до того, що сільський зелений туризм розглядають як невід'ємну складову комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох проблем сільських територій.

Враховуючи те, що в умовах фінансової кризи економічні та соціальні проблеми села надзвичайно загострилися, поширення й розвиток сільського зеленого туризму є особливо бажаними в Україні. Вирішення комплексу організаційно-правових питань щодо розвитку сільського зеленого туризму необхідно розглядати через призму правового стану особистих селянських господарств, правового режиму землі та майна цих господарств, основних засад господарської діяльності особистих селянських господарств тощо. Проте, нині зазначена туристична галузь потерпає від відсутності необхідного законодавчого забезпечення та нормативного регулювання. Не є винятком і процедура сертифікації послуг, які надаються суб'єктами сільського зеленого туризму.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам розвитку сільського зеленого туризму присвячені роботи таких провідних вчених, як В. Васильєв, П. Горішевський, К. Дронг, Л. Забуранна, Ю. Зінько, В. Кафарський, М. Костриця, В. Котлінський, Н. Кудла, О. Лендел, С. Медлік, М. Рутинський, Я. Сікора, М. Товт та інші. Разом з тим, практичні аспекти стандартизації, сертифікації та ліцензування послуг у сфері сільського зеленого туризму висвітлені недостатньо.

Мета дослідження – визначення особливостей сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму та перспективних шляхів розвитку цього виду діяльності.

Виклад основного матеріалу. Нині в Україні під поняттям сертифікації розуміють процедуру підтвердження відповідності, за допомогою якої третя, незалежна від виробника (виконавця) і споживача, сторона дає письмову гарантію, що продукція, процес чи послуга відповідають заданим вимогам. Документальне проведення сертифікації підтверджується певним сертифікатом.

Сертифікація туристичних послуг має певні особливості, а підходи до сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму враховують

ще й те, що туристична діяльність у цій сфері відрізняється від туристичної діяльності в цілому тим, що суб'єктами надання туристичних послуг є не професіонали, а господарі селянських особистих, підсобних та фермерських господарств, які спираються на наявні місцеві ресурси.

Особливості, а точніше проблеми, сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму виникають у результаті практичної відсутності правового забезпечення та регулювання сфери цієї діяльності. На сьогодні діяльність у сфері сільського зеленого туризму регулюється положеннями Закону України «Про туризм», № 324 від 15.09.1995 р. [1]. Право особистих селянських господарств займатися сільським зеленим туризмом визначено в статтях Закону України «Про особисте селянське господарство» № 742 від 15.05.2003 р. [3].

Чинний Закон України «Про туризм» має низку недоліків, оскільки регулює туристичну діяльність загалом, не враховуючи особливостей окремих її сфер (зокрема й сільського зеленого туризму). Хоча, у розвиток зазначеного положення, 23 жовтня 2003 р. до Верховної Ради України було подано проект Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм»[2], який мав визначити особливості здійснення сільського зеленого туризму як виду діяльності, проте він і досі не ухвалений.

Згідно з проектом, сільський туризм – це відпочинковий вид сільського туризму, пов'язаний з перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства. Головною фігурою в забезпеченні функціонування цього виду туризму, в організації відпочинку на селі є сільська родина, яка надає житло, забезпечує харчування і знайомить з особливостями сільської місцевості, пропонує майстер-класи з гончарства, бджолярства, полювання, лозоплетіння та багато іншого.

За Законом України «Про особисте селянське господарство» [3], юридична природа особистого селянського господарства полягає в тому, що це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки та споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків і надання послуг із використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму. Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не належить до підприємницької діяльності.

Положення «Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 297 від 15.03.2006 р. (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України № 1203 від 16.11.2011 р.) [4] та Закону України «Про особисте селянське господарство» [3] до осені 2012 року прямо встановлювали, що сільський зелений туризм як вид діяльності (у разі відсутності реєстрації фізичної особи як підприємця) дозволів не потребує, а у разі наявності у садибі до семи номерів для туристів, сертифікація

послуг із тимчасового розміщення є добровільною. Якщо власник садиби, який надає послуги з тимчасового розміщення, зареєстрований, як підприємець, то сертифікація послуг стосовно безпеки для життя та здоров'я людей, захисту їхнього майна та охорони довкілля – обов'язкова і має здійснюватися згідно з чинним законодавством. Сертифікація надання туристам послуг харчування у зелених садибах була також обов'язковою, а послуги туристичного супроводу ще й потребували спеціальної освіти та дозволів.

Проте, Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 30.07.2012 р. № 876 (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 19 вересня 2012 р. за № 1595/21907) [5] внесено зміни до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, виключивши розділ 30 «Готельні послуги та послуги харчування, що надаються суб'єктами туристичної діяльності», тому з цього часу сертифікація готельних послуг та послуг харчування стала виключно добровільною.

Варто зауважити, що сертифікація послуг розміщення у США та Європі теж має добровільний характер, але, зокрема у Франції, проводиться на підставі норм, установлених державною структурою, а у Швеції діє спеціальна Програма «Сільська гостинність», яка встановлює власні правила – внутрішні стандарти, якими передбачені необхідні умови надання послуг відпочивальникам. Законодавство Польщі та Угорщини не містить спеціального визначення сільського (зеленого, аграрного) туризму. Як назву цієї форми діяльності у Польщі використовують словосполучення «господарська гостинність», в Угорщині – «сільська хутірська гостинність». У цих країнах розроблено Державні стандарти у сфері сільського туризму [9].

В Україні законодавчо врегульована добровільна сертифікація послуг у сфері сільського зеленого туризму на сьогодні здійснюється 21-м експертом Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, які мають посвідчення та фахово підготовлені. Для проведення сертифікації до садиби виїжджає експерт, який перевіряє відповідність садиби сертифікаційним вимогам. Зібрана інспектором інформація передається комісії, призначеній Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яка виносить остаточне рішення про надання знака та сертифіката.

Розроблено Програму добровільної категоризації у сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба», яку застосовують з метою добровільної категоризації індивідуальних та колективних неготельних засобів розміщення і яка встановлює вимоги до різних категорій засобів розміщення сільського туризму [9].

Категорії мережі «Українська гостинна садиба» позначаються:

- базова категорія – садиба відповідає мінімальним вимогам, які встановлені до місць розміщення туристів та відпочиваючих;
- перша категорія – садиба відповідає встановленим мінімальним вимогам і вимогам, що стосуються озеленення території, паркування

автотранспорту, мінімальних розмірів ліжок, площ санітарних приміщень та проходження навчань власниками садиб;

- друга категорія – садиба відповідає встановленим вимогам першої категорії та вимогам, які передбачають наявність світової вивіски, окремого входу для гостей, наявності дитячого майданчика, бані/сауни та доступу до Інтернету;

- третя (найвища) категорія – садиба відповідає вимогам другої категорії та вимогам, які передбачають наявність басейну, гаража, у кожній кімнаті – телевізора, холодильника, оздоблення місць відпочинку натуральними матеріалами, 100% одно- та двомісних кімнат, цілодобове гаряче та холодне водопостачання.

Вищезазначені категоризаційні вимоги визначено на підставі закону України «Про туризм», державних стандартів України у сфері туристичної діяльності, міждержавних стандартів на туристично-екскурсійне обслуговування та аналогічних стандартів країн-членів Європейської федерації сільського та фермерського туризму EUROGITES (Австрії, Ірландії, Німеччини, Польщі, Угорщини, Швеції, Швейцарії, Чехії), хоча у перспективі доцільно було б розробити, затвердити та ввести в дію державний стандарт України, який би регламентував надання послуг саме у сфері сільського зеленого туризму.

Сертифікат та знак «Українська гостинна садиба» надають агротуристичним садибам, які відповідають затвердженим категоризаційним вимогам. Знак надають терміном на два роки, що засвідчується відповідним сертифікатом.

За даними Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму, в Україні на сьогодні категоризацію пройшли 142 садиби, 117 із них отримали сертифікат:

- а) базового (найнижчого) рівня – 56 садиб;
- б) першого – 19 садиб;
- в) другого – 23 садиби;
- г) третього (найвищого) – 19 садиб [9].

Результати сертифікації садиб за Програмою «Українська гостинна садиба» по регіонах України наведено у таблиці:

Регіони України	Категорії садиб				
	Третя	Друга	Перша	Базова	Без категорії
Західний	7	13	8	27	5
Центральний і північний	8	9	9	23	15
Східний	1	0	2	2	1
Південний	3	1	0	4	4
Разом	19	23	19	56	25

Також в Україні запроваджено систему екологічного маркування агросадиб знаком «Зелена садиба» та розроблено відповідну програму екологічного маркування [9]. Екологічна сертифікація за програмою «Зелена Садиба» є добровільною, незалежною від сертифікації якості

розміщення, адже свідчить лише про екологічно сприятливий спосіб ведення господарства.

Схема сертифікації для отримання знака «Зелена садиба» побудована за принципами зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкта на навколишнє середовище, економії ресурсів, підтримки народних традицій і ремесел, місцевої економіки, розвитку екологічно-сприятливих видів розваг та відпочинку. Знак має три рівні якості, від першого (найнижчого) до третього (найвищого), надається терміном на два роки з можливістю продовження та підтверджується відповідним сертифікатом.

Екологічна сертифікація садіб здійснюється за відомими світовими системами сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму, зокрема BlueFlag, GreenGlobe 21, VISIT, Milieubarometer, LegambienteTurismo [9].

За даними Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму, в Україні на сьогодні процедуру сертифікації за Програмою екологічного маркування «Зелена садиба» пройшли 35 садіб з 7 областей України, 24 з них отримали знак «Зелена садиба» 1-го рівня і три садиби – 2-го рівня [9].

Враховуючи вже існуючу в Україні процедуру проведення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму, для забезпечення пріоритетності розвитку цього виду туризму в Україні, поліпшення процедури здійснення сертифікації послуг, які надаються у цій сфері, доцільно:

- здійснити впорядкування законодавчої бази, яка регламентує цю діяльність, зокрема прийняттям Верховною Радою закону «Про сільський зелений туризм», внесенням змін до податкового законодавства, Закону України «Про особисте селянське господарство», чітко прописавши визначення суб'єктів надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, їхніх прав, обов'язків та відповідальності, процедуру здійснення сертифікації та підтвердження відповідності особистого селянського господарства державним стандартам, у тому числі у сфері сільського зеленого туризму;

- розробити та впровадити національні стандарти сільського зеленого туризму, зокрема ДСТУ «Послуги туристичні. Туризм сільський зелений. Основні вимоги»;

- розширити номенклатуру вимог та перелік критеріїв за якими сертифікується суб'єкт надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, зокрема у частині надання послуг з організації харчування, дозвілля та екскурсійного обслуговування;

- здійснити акредитацію Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні в системі УкрСЕПРО та законодавчо делегувати їй повноваження щодо здійснення процедури сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму в Україні;

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вищезазначені шляхи поліпшення процедури здійснення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму в Україні не є вичерпними, проте, враховую-

чи, що сільський зелений туризм перебуває нині на етапі становлення в Україні, є частиною туристичної галузі і комплексно вирішує соціально-економічні проблеми сільських територій, необхідне термінове здійснення дієвих кроків щодо врегулювання правового статусу даного виду туристичної діяльності та процедури здійснення її сертифікації.

Список літератури

1. Про туризм : закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 241.
2. Про сільський та сільський зелений туризм : проект Закону України від 23 жовтня 2003 р. № 4299, внесений народним депутатом України В. Кафарським (перше читання).
3. Про особисте селянське господарство : закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
4. Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : постанова Кабінету Міністрів України № 297 від 15.03.2006 р.
5. Щодо скасування обов'язкової сертифікації готельних послуг та послуг харчування : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.07.2012 № 876 (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 19 вересня 2012 р. за № 1595/21907).
6. Гальцова І. Зелений туризм: недоліки чинного законодавства / І. Гальцова // Юридичний журнал. – 2008. – № 7/8. – С. 107–110.
7. Зінько Ю. В. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / Ю. В. Зінько. – Івано-Франківськ, 2003. – 156 с.
8. Всё о туризме [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://tourlib.net/>
9. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.greentour.com.ua/>

Проанализированы международный опыт и процедура осуществления сертификации услуг в сфере сельского зеленого туризма в Украине, определены ее особенности. Предложены перспективные пути улучшения процедуры осуществления сертификации услуг в сфере сельского зеленого туризма в Украине.

Сертификация, туризм, сельский зеленый туризм, личные крестьянские хозяйства, услуги питания и временного размещения.

The analysis of international experience and current state of implementation of certification services in rural green tourism. Ways to improve the procedures of certification services in rural green tourism in Ukraine has been suggested.

Certification, tourism, rural green tourism, private farms, food services and temporary accommodation.